

**WACHTLIJSTEN SPECIAAL EN
VOORTGEZET SPECIAAL ONDERWIJS**

OP 16 JANUARI 2003

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	5
1.1	Achtergrond	5
1.2	Begripsomschrijvingen	5
1.3	Opbouw van het rapport	6
2	CENTRALE VRAGEN EN WERKWIJZE	7
2.1	Centrale vragen	7
2.2	Werkwijze	7
3	OMVANG VAN DE WACHTLIJSTEN	9
3.1	Aantal scholen met wachtlijsten	9
3.2	Visueel gehandicapten	10
3.3	Auditief en communicatief gehandicapten	11
3.4	Lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten	13
3.5	Leerlingen met gedragsproblemen	14
3.6	Aanvullende gegevens	16
3.7	Samenvatting	17
4	OORZAKEN VAN PLAATSINGSLIJSTEN EN MAATREGELEN OM DEZE TE VOORKOMEN	21
4.1	Oorzaken van plaatsingslijsten	21
4.2	Maatregelen om plaatsingslijsten te voorkomen of in te perken	24
6	NABESCHOUWING	29
	BIJLAGE(N)	
I	OMVANG WACHTLIJSTEN PER MEDIO 2001, 2002 EN 2003	31
II	OORZAKEN VAN PLAATSINGSLIJSTEN	32
III	ENKELE CASUSBESCHRIJVINGEN	33

1 INLEIDING

1.1 Achtergrond

De Inspectie van het Onderwijs inventariseert jaarlijks de omvang van de wachtlijsten in het (v)so: het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs, zoals geregeld in de Wet op de expertisecentra. De uitkomsten van deze inventarisaties leveren een bijdrage aan het ontwikkelen van beleid door de overheid om de wachtlijstproblematiek en het aantal thuiszitters zo veel mogelijk in te perken.

Een voorbeeld is de regeling klassenassistentie die voor cluster 4 al op 1 november 2001 is ingegaan. Een tweede voorbeeld betreft de onderwijsconsulenten, die vanaf 1 oktober 2002 met hun werkzaamheden zijn gestart. Zij brengen vanuit hun onafhankelijke positie eenmalig advies uit over de wijze waarop een ernstig plaatsingsprobleem zou kunnen worden opgelost. Het advies betreft altijd leerlingen met een handicap of stoornis, dat wil zeggen kinderen die een indicatie voor het speciaal onderwijs hebben gekregen van een commissie van onderzoek of een commissie voor de indicatiestelling.

Voorts hebben de uitkomsten van de inventarisaties een rol gespeeld in de discussie rondom het invoeren van leerlinggebonden financiering (LGF), het verbeteren van de op bemiddeling gerichte positie van de leerplichtambtenaar en het invoeren van het onderwijsnummer.

Ook in 2003 heeft de inspectie de omvang van de wachtlijsten geïnventariseerd in het (v)so. Nagegaan is hoeveel leerlingen op de peildatum van 16 januari 2003 op een plaatsingslijst, een aanmeldingslijst of een onderzoekslijst staan. Voorts is het aantal thuiszitters onder deze leerlingen in kaart gebracht, voor zover deze bekend zijn bij de (v)so-scholen¹ en bij de inspectie. Dit rapport bevat de uitkomsten van het onderzoek. Waar mogelijk wordt een vergelijking gemaakt met de gegevens van medio januari 2001 en 2002.

1.2 Begripsomschrijvingen

In dit rapport over de wachtlijsten in het (v)so hanteert de Inspectie van het Onderwijs de volgende begripsomschrijvingen.

Een leerling op een *plaatsingslijst* is een leerplichtige leerling die door de commissie van onderzoek en begeleiding of de commissie voor de indicatiestelling toelaatbaar is verklaard, maar wiens toelating (effectieve plaatsing) tot de school nog niet heeft plaatsgevonden.

¹ Waar in algemene zin gesproken wordt over scholen bedoelt de inspectie ook de instellingen voor visueel gehandicapten.

Een leerling op een *aanmeldingslijst* is een leerplichtige leerling die formeel voor toelating tot de school is aangemeld, maar die nog niet in de procedure voor het zogenoemde toelatingsonderzoek is opgenomen.

Een leerling op een *onderzoekslijst* is een leerplichtige leerling die formeel voor toelating tot de school is aangemeld en die in de procedure voor het toelatingsonderzoek is opgenomen, maar van wie het toelatingsonderzoek nog niet is afgerond. De termen *aanmeldings-* en *onderzoekslijst* omvatten tezamen dezelfde categorie leerlingen waarvoor bij de peiling van 2001 en eerder alleen de term *onderzoekslijst* werd gehanteerd.

De term *wachlijsten* is gereserveerd voor het geheel aan *aanmeldingslijsten*, *onderzoekslijsten* en *plaatsingslijsten*.

Onder een *thuiszitter* wordt in dit rapport verstaan: een leerplichtig kind of een leerplichtige jongere die op de peildatum van 16 januari 2003 feitelijk geen enkele vorm van onderwijs volgt. Het betreft dus thuiszittende leerlingen die geen vrijstelling hebben van de leerplicht.

1.3 Opbouw van het rapport

De wijze waarop het onderzoek is verricht en de vragen die daarbij centraal stonden, zijn beschreven in hoofdstuk 2. Hoofdstuk 3 bevat de gegevens over de omvang van de *plaatsingslijsten*, de *onderzoekslijsten* en de *aanmeldingslijsten* in het so en in het vso. Hoofdstuk 4 gaat nader in op oorzaken van *plaatsingslijsten* en op maatregelen die scholen nemen om *plaatsingslijsten* te voorkomen. In hoofdstuk 5 wordt aandacht besteed aan de *thuiszittersproblematiek*, in hoofdstuk 6 gevolgd door een nabeschoouwing.

2 CENTRALE VRAGEN EN WERKWIJZE

2.1 Centrale vragen

Het hoofddoel van het onderzoek naar de wachtlijstproblematiek in het speciaal onderwijs (so) en het voortgezet speciaal onderwijs (vso) is na te gaan hoeveel leerlingen op de peildatum van 16 januari 2003 op wachtlijsten staan, wat belangrijke oorzaken van het ontstaan van plaatsingslijsten zijn en welke maatregelen scholen nemen om plaatsingslijsten te voorkomen of in te perken. De inspectie maakt voor een goed begrip van de wachtlijstproblematiek naast plaatsingslijsten onderscheid in aanmeldings- en onderzoekslijsten. Ook is het aantal thuiszitters geïnventariseerd. De bijbehorende onderzoeksvragen zijn:

1. Hoeveel leerlingen staan op de peildatum van 16 januari 2003 op plaatsingslijsten en op aanmeldings- en onderzoekslijsten van scholen voor (v)so? Zijn er verschillen tussen de clusters²?
2. Wat zijn de belangrijkste oorzaken van plaatsingslijsten en welke maatregelen nemen scholen om plaatsingslijsten te voorkomen of in te perken?
3. Hoeveel leerplichtige leerlingen staan op de peildatum van 16 januari 2003 op een plaatsingslijst, een aanmeldings- of onderzoekslijst van een school voor (v)so, maar volgen op die datum op geen enkele school onderwijs?
4. Hoeveel andere thuiszittende leerlingen zijn bij de scholen voor (v)so bekend? Waar mogelijk zijn de antwoorden op bovengenoemde onderzoeksvragen vergeleken met de gegevens van medio januari 2001 en 2002.

2.2 Werkwijze

Het rapport bevat een weergave van de gegevens die door de scholen zijn aangereikt. Deze gegevens zijn waar mogelijk aangevuld met informatie die de inspectie heeft verkregen in contact met diverse leerplichtambtenaren en onderwijsconsulenten.

De vaststelling van de omvang van de wachtlijsten en van de aantallen thuiszitters in het (v)so heeft plaatsgevonden op de peildatum van 16 januari 2003. Daartoe hebben de scholen voor so en vso op of kort na 16 januari 2003 een vragenlijst van de inspectie ingevuld. Ook de inventarisatie van thuiszitters heeft plaatsgevonden via deze vragenlijst, vervolgens via telefonische contacten met scholen die thuiszitters hadden opgegeven en via telefonische contacten met leerplichtambtenaren.

² Met betrekking tot de onderwijssoorten worden de volgende clusters onderscheiden: cluster 1: onderwijs aan visueel gehandicapte kinderen; cluster 2: onderwijs aan dove kinderen, slechthorende kinderen en kinderen met ernstige spraakmoeilijkheden; cluster 3: onderwijs aan langdurig zieke kinderen met een lichamelijke handicap, lichamenlijk gehandicapte kinderen en zeer moeilijk lerende kinderen; cluster 4: onderwijs aan langdurig zieke kinderen anders dan met een lichamelijke handicap, zeer moeilijk opvoedbare kinderen en kinderen in scholen verbonden aan pedologische instituten.

3 OMVANG VAN DE WACHTLIJSTEN

In dit hoofdstuk geeft de Inspectie van het Onderwijs in paragraaf 3.1 een overzicht van het aantal scholen voor so en vso dat op 16 januari 2003 een wachtlijst heeft. Het gaat hier om scholen vallend onder de Wet op de expertisecentra (WEC). De wachtlijstproblematiek van speciale scholen voor basisonderwijs, vallend onder de Wet op het primair onderwijs (WPO), valt buiten het bestek van deze rapportage. Hetzelfde geldt voor het praktijkonderwijs en het leerwegondersteunend onderwijs, als bedoeld in de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO).

In de paragrafen 3.2 tot en met 3.5 worden per cluster van (v)so-scholen de gegevens gepresenteerd over het aantal leerlingen dat op een wachtlijst staat, in paragraaf 3.6 gevolgd door een samenvatting en enige aanvullende informatie over de vier clusters tezamen. Bij de beschrijving is onder meer gebruik gemaakt van de gegevens uit Tabel I in Bijlage 1 van dit rapport.

3.1 Aantal scholen met wachtlijsten

Plaatsingslijsten

Het aantal scholen met een plaatsingslijst is op 16 januari 2003 licht gedaald ten opzichte van de twee voorgaande jaren. Van de 324 scholen voor so en vso die bij dit onderzoek betrokken zijn, hebben 118 scholen (36 procent) op de peildatum van 16 januari 2003 een plaatsingslijst. In 2002 was dit 39 procent, terwijl in 2001 40 procent van de scholen een plaatsingslijst had.

Er heeft zich bij de scholen met een plaatsingslijst een kleine verschuiving voorgedaan. Van de scholen met een plaatsingslijst behoort 36 procent (in 2002 40 procent) tot cluster 3 (lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten) en 44 procent tot cluster 4 (leerlingen met gedragsproblemen (in 2002: 39 procent)).

Aanmeldings- en onderzoekslijsten

Ook het aantal scholen met een aanmeldings- en onderzoekslijst is op 16 januari 2003 licht gedaald ten opzichte van de twee voorgaande jaren.

Van de 324 scholen voor so en vso heeft 74 procent (240 scholen) op de peildatum van 16 januari 2003 een aanmeldings- en onderzoekslijst. In 2002 bedroeg het aantal scholen met een aanmeldings- en onderzoekslijst 76 procent en in 2001 78 procent.

Cluster 3 heeft de meeste scholen met een aanmeldings- en onderzoekslijst: 52 procent. Cluster 4 neemt 33 procent voor zijn rekening.

Zoals verderop in de tekst zal blijken, is echter de omvang van de wachtlijsten dit jaar, net als vorig jaar, het grootst in cluster 4.

Het is de inspectie bekend dat het aantal scholen met wachtlijsten toeneemt naarmate het schooljaar vordert. Tevens neemt in de regel in het laatste kwartaal van het schooljaar ook het aantal leerlingen op een aanmeldings- en onderzoekslijst toe. Voor alle aanmeldings- en onderzoekslijsten van alle clusters

geldt overigens dat hierin dubbelingen kunnen voorkomen, omdat leerlingen soms voor meer dan één school worden aangemeld.

3.2 Visueel gehandicapten

De vier instellingen voor visueel gehandicapten die bij dit onderzoek betrokken zijn, hadden op de peildatum van 16 januari 2003 in totaal 628 leerlingen. Ten opzichte van de teldatum van 16 januari 2002 is sprake van een daling van het aantal leerlingen van 714 naar 628. Tabel 3.1 geeft het aantal leerlingen weer dat medio januari 2001, 2002 en 2003 op een plaatsingslijst of op een aanmeldings- en onderzoekslijst stond.

Tabel 3.1 Visueel gehandicapten: aantal leerlingen op een plaatsingslijst of een aanmeldings- en onderzoekslijst per medio januari 2001, 2002 en 2003

Onderwijssoort	Plaatsingslijsten			Aanmeldings- en onderzoekslijsten		
	aantal leerlingen			aantal leerlingen		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
So	3	1	3 ³	17 ⁴	35 ⁵	4
Vso	0	0	0	2	4	3
Totaal	3	1	3	19	39	7

Plaatsingslijsten in 2003

Al drie jaar achtereen staan er in cluster 1 weinig leerlingen op een plaatsingslijst. Uit de tabel blijkt dat het aantal visueel gehandicapte leerlingen dat op een plaatsingslijst staat in 2003 vrijwel gelijk gebleven is aan voorgaande jaren. In totaal staan drie leerlingen op een plaatsingslijst van het so. Het vso heeft in het geheel geen plaatsingslijst.

Aanmeldings- en onderzoekslijsten in 2003

Over het algemeen staan er meer leerlingen op aanmeldings- en onderzoekslijsten dan op een plaatsingslijst. Ook bij de instellingen voor visueel gehandicapten blijkt dit het geval.

Ontwikkelingen in de periode 2001-2003

Het aantal leerlingen dat op een aanmeldings- of onderzoekslijst staat geeft met name voor het so over de afgelopen drie jaar een sterk wisselend beeld te zien. Dit jaar is met name in het so het aantal leerlingen op een aanmeldings- of onderzoekslijst sterk gedaald ten opzichte van 2002: van 35 leerlingen in 2002 naar 4 leerlingen in 2003. De toename in 2002 kwam vrijwel geheel voor rekening van één locatie van één van de instellingen (20 leerlingen). Zij bleek het gevolg

³ Inclusief 1 meervoudig gehandicapte leerling
⁴ Inclusief 1 meervoudig gehandicapte leerling
⁵ Inclusief 3 meervoudig gehandicapte leerlingen

van stagnatie bij het verrichten van toelatingsonderzoeken. Deze instelling heeft in 2003 inmiddels geen leerlingen meer op een aanmeldings- en onderzoekslijst. Het aantal leerlingen op een aanmeldings- of onderzoekslijst in het vso laat de afgelopen jaren een nagenoeg onveranderd beeld zien.

3.3 Auditief en communicatief gehandicapten

Het cluster van de auditief en communicatief gehandicapten (cluster 2) omvat scholen en afdelingen voor doven, voor slechthorenden, voor leerlingen met ernstige spraak-/taalmoeilijkheden en voor meervoudig gehandicapten. De 50 scholen die bij dit onderzoek betrokken zijn, hadden op de teldatum van 16 januari 2003 in totaal 9057 leerlingen. Ten opzichte van de teldatum van 16 januari 2002 is sprake van een lichte daling van het aantal leerlingen van 9144 naar 9057. Tabel 3.2 geeft het aantal leerlingen weer dat medio januari 2001, 2002 en 2003 op een plaatsingslijst of een aanmeldings- en onderzoekslijst stond.

Tabel 3.2 Auditief en communicatief gehandicapten: aantal leerlingen op een plaatsingslijst of een aanmeldings- en onderzoekslijst per medio januari 2001, 2002 en 2003

Onderwijssoort	Plaatsingslijsten			Aanmeldings- en onderzoekslijsten		
	aantal leerlingen			aantal leerlingen		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
So	154 ⁶	126	126	635 ⁷	925	919
Vso	2	2	3	42	50	77
Totaal	156	128	129	677	975	996

Plaatsingslijsten in 2003

Uit de tabel blijkt dat op 16 januari 2003 in het onderwijs voor auditief en communicatief gehandicapten 129 leerlingen op een plaatsingslijst staan. Deze leerlingen vormen 1,4 procent van het totaal aantal leerlingen dat deze scholen en afdelingen bezoekt.

Bijna alle leerlingen die door de commissie van onderzoek en begeleiding toelaatbaar zijn verklaard tot cluster 2 staan op een plaatsingslijst van het so. In het vso voor auditief en communicatief gehandicapten komen nauwelijks plaatsingslijsten voor.

Aanmeldings- en onderzoekslijsten in 2003

Het aantal leerlingen op een aanmeldings- en onderzoekslijst binnen cluster 2 is naar verhouding groot (ruim 11 procent).

⁶ Inclusief 28 leerlingen op afdelingen voor meervoudig gehandicapten

⁷ Inclusief 92 leerlingen op afdelingen voor meervoudig gehandicapten

Het so telt 919 leerlingen die formeel zijn aangemeld, maar die nog niet in de onderzoeksprocedure zijn opgenomen of waarvan de onderzoeksprocedure nog niet is afgerond.

Het merendeel van de leerlingen dat in 2003 in het so op de aanmeldings- en onderzoekslijsten stond is aangemeld voor het onderwijs aan leerlingen met ernstige spraak-/taalmoeilijkheden (73 procent).

Ontwikkelingen in de periode 2001-2003

De omvang van de plaatsingslijsten voor auditief en communicatief gehandicapten in het so is ten opzichte van 2002 vrijwel gelijk gebleven. De daling na 2001 stabiliseert zich. Ook in het vso is de omvang van de plaatsingslijsten de afgelopen jaren laag en stabiel gebleven.

Van het aantal leerlingen op de plaatsingslijsten in het so (126) komt het merendeel (104) voor rekening van het onderwijs aan leerlingen met ernstige spraak-/taalmoeilijkheden (ESM). Bij deze groep scholen tekent zich de afgelopen jaren een toename af van het aantal leerlingen dat wacht op plaatsing: van 57 leerlingen in 2001 en 80 leerlingen in 2002 naar 104 leerlingen in 2003. Deze toename heeft onder meer te maken met de verbeterde signalering en diagnostiek, waardoor deze groep leerlingen op jongere leeftijd wordt gesignaleerd en wordt doorverwezen naar een school voor ESM in plaats van het speciale basisonderwijs, zoals voorheen vaak gebeurde.

De plaatsingslijsten voor het onderwijs aan slechthorende kinderen (SH) in het so zijn daarentegen gedaald: van 64 leerlingen in 2001 en 27 leerlingen in 2002 naar 10 leerlingen in 2003.

De plaatsingslijsten in het vso zijn de afgelopen jaren laag en stabiel gebleven.

Na een sterke stijging in 2002 (975 leerlingen) ten opzichte van 2001 (677 leerlingen) is het aantal leerlingen op een aanmeldings- en onderzoekslijst voor so en vso in 2003 (996 leerlingen) wederom, maar nu in lichte mate, gestegen. Het aantal leerlingen dat op een aanmeldings- en onderzoekslijst staat in het so (919 leerlingen) is vrijwel gelijk aan vorig jaar (925 leerlingen).

Hoewel het aantal leerlingen op een aanmeldings- en onderzoekslijst in het so over het gehele cluster genomen vrijwel gelijk is gebleven, is in 2003 sprake van een lichte afname van het aantal leerlingen met ernstige spraakmoeilijkheden (ESM): 701 leerlingen in 2002 ten opzichte van 677 leerlingen in 2003. Het aantal slechthorende leerlingen (SH) is licht gestegen, van 162 leerlingen in 2002 tot 184 leerlingen in 2003.

Het aantal leerlingen op aanmeldings- en onderzoekslijsten in het vso is in 2003 voor het derde opeenvolgende jaar gestegen. Binnen het vso komt de stijging in 2003 voor rekening van het aantal dove leerlingen (0 in 2002 en 9 leerlingen in 2003) en het aantal meervoudig gehandicapte leerlingen (3 leerlingen in 2002 en 21 leerlingen in 2003).

3.4 Lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten

Het cluster van de lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten (cluster 3) omvat scholen en afdelingen voor lichamelijk gehandicapten, langdurig (somatisch) zieken, meervoudig gehandicapten en zeer moeilijk lerenden. De 170 scholen van dit cluster tellen op de teldatum van 16 januari 2003 totaal 23797 leerlingen. Ten opzichte van de teldatum van 16 januari 2002 is sprake van een groei met 1161 leerlingen.

Tabel 3.3 geeft het aantal leerlingen weer dat medio januari 2001, 2002 en 2003 op een plaatsingslijst of een aanmeldings- en onderzoekslijst stond.

Tabel 3.3 Lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten: aantal leerlingen op een plaatsingslijst of een aanmeldings- en onderzoekslijst per medio januari 2001, 2002 en 2003

Onderwijssoort	Plaatsingslijsten			Aanmeldings- en onderzoekslijsten		
	aantal leerlingen			aantal leerlingen		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
So	94	115	99	545	657	627
Vso	14	37	27	103	123	149
Totaal	108	152	126	648	780	776

Plaatsingslijsten in 2003

Het aantal lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapte leerlingen dat medio januari 2003 op een plaatsingslijst staat, is relatief gering vergeleken met het totaal aantal leerlingen dat gebruik maakt van de voorzieningen uit cluster 3. De 126 plaatsingslijstleerlingen vormen 0,5 procent van het totaal aantal leerlingen dat deze scholen en afdelingen bezoekt.

De meeste leerlingen (104) staan op een plaatsingslijst van scholen voor zeer moeilijk lerenden, waarvan 80 leerlingen in het so en 24 leerlingen in het vso.

Aanmeldings- en onderzoekslijsten in 2003

Het aantal lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapte leerlingen dat op een aanmeldings- en onderzoekslijst staat, bedraagt 776 leerlingen in het so en het vso tezamen. Naar verhouding is dit aantal kleiner dan in de andere clusters. In het so wachten 627 leerlingen op een toelatingsonderzoek of op de afronding daarvan. Verreweg het merendeel komt voor rekening van het so-zmlk (444 leerlingen). Het aantal leerlingen op aanmeldings- en onderzoekslijsten in het vso is weliswaar kleiner (149), maar het vso telt minder leerlingen dan het so.

Ontwikkelingen in de periode 2001-2003

Ondanks dat er sprake is van een toename van het totaal aantal leerlingen binnen cluster 3 zijn de plaatsingslijsten in 2003 afgenomen.

Na een daling in 2001 is in 2002 het aantal leerlingen op een plaatsingslijst voor het onderwijs aan lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapte leerlingen

met 41 procent toegenomen (van 108 in 2001 naar 152 in 2002). In 2003 daarentegen is weer sprake van een daling ten opzichte van 2002 met 17 procent. De daling komt grotendeels voor rekening van de scholen voor lichamenlijk gehandicapten (so en vso), waar dit jaar geen enkele leerling meer op een plaatsingslijst staat, en voor scholen voor meervoudig gehandicapten (so) en langdurig zieke kinderen (so). Scholen voor zeer moeilijk lerenden zijn de enige scholen binnen cluster 3 waarbij een stijgende tendens is waar te nemen (48 leerlingen in 2001, 65 leerlingen in 2002 en 80 leerlingen in 2003).

De omvang van de aanmeldings- en onderzoekslijsten (776 leerlingen) is in 2003 vrijwel onveranderd ten opzichte van het jaar daarvoor. Binnen het so is in 2003 sprake van een lichte afname van het aantal leerlingen op een aanmeldings- en onderzoekslijst (627 leerlingen) ten opzichte van 2002 (657 leerlingen). Binnen het vso daarentegen is sprake van een lichte toename: 123 leerlingen in 2002 en 149 leerlingen in 2003.

In haar rapportage over de wachtlijsten in 2002 heeft de inspectie gewezen op een complex van factoren die in 2002 aan het forse aantal leerlingen op een aanmeldings- en onderzoekslijst bij het onderwijs aan zeer moeilijk lerende kinderen ten grondslag liggen. Dit complex van factoren blijkt ook in 2003 aanwezig. Daarin spelen onder andere mee de terugstroom van leerlingen met een so-indicatie (bijvoorbeeld syndroom van Down) vanuit het basisonderwijs naar het zml, de toestroom vanuit de samenwerkingsprojecten KDC/zml waarin gestreefd wordt verstandelijk gehandicapte leerlingen uit Kinderdagcentra (KDC's) op te vangen binnen het zml, het feit dat een aantal scholen voor zeer moeilijk lerenden zich ontfemt over moeilijk plaatsbare leerlingen met een verstandelijke handicap en ernstige gedragsproblemen, en het feit dat samenwerkingsverbanden WSNS om uiteenlopende redenen anticiperen op de leerlinggebonden financiering (LGF). Voor een verdere toelichting zie pagina 22.

3.5 Leerlingen met gedragsproblemen

Cluster 4 (scholen voor leerlingen met gedragsproblemen) omvat scholen en afdelingen voor langdurig zieken (met psychiatrische stoornissen), scholen voor zeer moeilijk opvoedbaren en de scholen verbonden aan pedologische instituten. De 100 scholen tellen op de teldatum 16 januari 2003 totaal 18501 leerlingen. Ten opzichte van de teldatum 16 januari 2002 is sprake van een stijging van het aantal leerlingen met ruim 3 procent (657 leerlingen).

Tabel 3.4 geeft het aantal leerlingen weer dat medio januari 2001, 2002 en 2003 op een plaatsingslijst of op een aanmeldings- en onderzoekslijst stond.

Tabel 3.4 Leerlingen met gedragsproblemen: aantal leerlingen op een plaatsingslijst of een aanmeldings- en onderzoekslijst per medio januari 2001, 2002 en 2003

Onderwijssoort	Plaatsingslijsten			Aanmeldings- en onderzoekslijsten		
	aantal leerlingen			aantal leerlingen		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
So	296	281	327	819	951	869
Vso	253	226	248	455	808	740
Totaal	549	507	575	1274	1759	1609

Plaatsingslijsten in 2003

Zowel absoluut als relatief gezien zijn de plaatsingsproblemen in cluster 4 groot. De 575 leerlingen op een plaatsingslijst vormen 3,1 procent van het totaal aantal leerlingen dat deze scholen en afdelingen bezoekt. Het merendeel van deze leerlingen wacht op plaatsing op een school voor zeer moeilijk opvoedbaren (vso 194 leerlingen en so 90 leerlingen), op een school verbonden aan een pedologische instituut (so 92 leerlingen). Daarnaast wacht een groot aantal leerlingen op plaatsing in het so voor langdurig zieke kinderen (145 leerlingen).

Aanmeldings- en onderzoekslijsten in 2003

De omvang van de aanmeldings- en onderzoekslijsten is in het cluster van scholen voor leerlingen met ernstige gedragsproblemen groot: 1609 leerlingen wachten op (de afronding van) het toelaatbaarheidsonderzoek. Deze leerlingen vormen 8,6 procent van het totaal aantal leerlingen binnen dit cluster.

De grootste groep leerlingen staat op een aanmeldings- of onderzoekslijst van scholen voor zeer moeilijk opvoedbaren (868 leerlingen), gevolgd door 562 leerlingen op een school voor langdurig zieke kinderen en 179 leerlingen op een school verbonden aan een pedologisch instituut.

Ontwikkelingen in de periode 2001-2003

Het aantal leerlingen dat wacht op plaatsing op een school in cluster 4 is na een afname in 2002 nu weer toegenomen. Deze toename komt vrijwel geheel voor rekening van leerlingen op een plaatsingslijst in het vso-zmok, het so aan langdurig zieke kinderen en leerlingen op scholen verbonden aan pedologische instituten. Gunstig is dat het aantal leerlingen op een plaatsingslijst van het so- zmk de afgelopen drie jaar is gedaald.

Het aantal moeilijk opvoedbare kinderen dat op een aanmeldings- en onderzoekslijst is opgenomen is na een sterke stijging in 2002 in 2003 weer gedaald tot 868 leerlingen. Deze afname komt vrijwel geheel voor rekening van de leerlingen in het vso-zmk en langdurig zieke kinderen in het so. Daarentegen is het aantal leerlingen op een aanmeldings- en onderzoekslijst van scholen voor langdurig zieken in het vso toegenomen.

3.6 Aanvullende gegevens

Verschillen tussen regionale expertisecentra

De inspectie is nagegaan of er verschillen zijn in de omvang van de wachtlijsten tussen regionale expertisecentra (REC's). De analyses laten zien dat de verschillen tussen de REC's binnen clusters 2 en cluster 3 over het algemeen niet zo groot zijn. De verschillen tussen de REC's binnen cluster 4 zijn wel aanzienlijk.

Cluster 4 telt 13 REC's. Van deze 13 REC's zijn er 3 waarbij 5 procent of meer van de leerlingen op een plaatsingslijst staat. De overige REC's variëren in hun percentage tussen 0 en 4 procent. Het gemiddelde percentage ligt op 3,1 procent. Voor wat betreft de aanmeldings- en onderzoekslijsten lopen de percentages verder uiteen. Het gemiddelde percentage leerlingen op een aanmeldings- en onderzoekslijst is 8,7 procent.

Vijf REC's hebben tussen de 1,2 en 5,2 procent van de leerlingen op een lijst staan en er zijn drie REC's met een percentage dat (ruim) het dubbele is van het gemiddelde percentage. Van de overige 5 REC's liggen de percentages tussen de 8,6 en 12,8 procent. De wachtlijstproblematiek in cluster 4 spitst zich toe op een aantal REC's, gelegen in de Randstad en zuid-west Nederland.

Verschillen tussen so en vso

In alle vier de clusters blijkt de problematiek niet alleen absoluut, maar ook relatief het grootst in het so. Een uitzondering hierop vormen aanmeldings- en onderzoekslijsten voor de instellingen voor visueel gehandicapten (cluster 1). Bij dit cluster zijn op zich nagenoeg geen wachtlijsten.

Afgezet tegen het aantal so-leerlingen en tegen het aantal vso-leerlingen staan in de tabel hieronder (tabel 3.5) per cluster de percentages leerlingen op een plaatsingslijst en op een aanmeldings- en/of onderzoekslijst.

Tabel 3.5 Vergelijking percentages leerlingen op plaatsingslijsten en aanmeldings- en onderzoekslijsten so en vso

	% leerlingen plaatsingslijst so	% leerlingen plaatsingslijst vso	% leerlingen aanmeldings- en onderzoekslijst so	% leerlingen aanmeldings- en onderzoekslijst vso
cluster 1	0.6	0.0	0.8	1.9
cluster 2	1.7	0.2	12.6	4.4
cluster 3	0.6	0.3	4.0	1.9
cluster 4	3.4	2.8	9.0	8.3

Plaatsingstermijnen

Van de 833 leerlingen die op 16 januari 2003 op een plaatsingslijst staan, is voor 738 leerlingen door de scholen een prognose gegeven van de termijn waarop zij de facto deze leerlingen zullen plaatsen. Voor de overige 95 leerlingen gaven de scholen aan dat de plaatsingstermijn voorsnog onbekend is.

Van de 738 leerlingen zullen er 225 nog in het lopende schooljaar worden toegelaten. Volgens verwachting worden 81 van deze leerlingen nog voor 16 februari 2003 geplaatst. De overige leerlingen zullen, op enkele uitzonderingen na, instromen bij aanvang van het komende schooljaar. Van 5 leerlingen is echter de

prognose dat deze pas in de loop van schooljaar 2003-2004 worden geplaatst, omdat er tot die tijd voor deze leerlingen geen plaats is.

Wachttijd

Van de 833 leerlingen die op 16 januari 2003 op een plaatsingslijst staan, wacht ruim 43 procent (360 leerlingen) langer dan drie maanden op plaatsing. Van deze leerlingen wachten er 207 al langer dan een half jaar.

Verblijfplaats

Van de 833 leerlingen op een plaatsingslijst verblijven er op 16 januari 2003 365 in het basisonderwijs, 103 op een speciale school voor basisonderwijs en 109 leerlingen verblijven in afwachting van plaatsing op een school voor (speciaal) voortgezet onderwijs. De overige leerlingen zitten op een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs of zitten thuis.

Maatregelen om te voorzien in passend onderwijs

Iets meer dan de helft (60) van de 118 scholen met plaatsingslijsten geeft aan dat zij voor leerlingen op de plaatsingslijst maatregelen hebben getroffen teneinde te voorzien in passend onderwijs voor deze leerlingen. In totaal zijn voor 259 leerlingen (31 procent van het totale aantal leerlingen op plaatsingslijsten) dergelijke voorzieningen getroffen. Een groot deel van deze leerlingen (172) ontvangt ambulante begeleiding. Voor 82 leerlingen zijn andere maatregelen getroffen, bijvoorbeeld in de vorm van collegiale consultatie tussen de school van herkomst en de ontvangende school. Bijna eenderde van de leerlingen op een plaatsingslijst is dus niet geheel verstoken van op hun specifieke behoeften afgestemd onderwijs.

Toelatingsprocedure

Van de 3388 leerlingen die op een aanmeldings- en/of onderzoekslijst staan, wordt door de scholen over 3348 leerlingen een prognose gegeven van de duur van de toelatingsprocedure. Over de overige 40 leerlingen is geen uitspraak gedaan.

Veertig procent van de scholen geeft aan dat zij leerlingen op deze lijsten hebben staan voor wie de toelatingsprocedure langer dan 12 weken duurt. Het gaat hierbij om 45 procent van de 3348 leerlingen.

Bijna de helft van de scholen heeft leerlingen op lijsten staan voor wie de toelatingsprocedure tussen de 8 en 12 weken zal duren. Het gaat hier om 898 leerlingen. Dit is 27 procent van het totaal aantal leerlingen. Voor 942 leerlingen (28 procent) is de toelatingsprocedure korter dan 8 weken.

3.7 Samenvatting

In tabel 3.6 staan de belangrijkste gegevens over de wachtlijsten voor alle clusters samengevat. De tabel geeft antwoord op de eerste centrale vraag van deze inventarisatie: hoeveel leerlingen staan op de peildatum van 16 januari 2003 op plaatsingslijsten en op aanmeldings- en onderzoekslijsten van scholen voor (v)so?

Zijn er verschillen tussen de clusters? Uiteraard is een peiling op 16 januari slechts een momentopname. Het is de inspectie bekend dat door de band genomen het aantal leerlingen op wachtlijsten toeneemt naarmate het schooljaar vordert.

Tabel 3.6 Aantal leerlingen op plaatsingslijsten en op aanmeldings- en onderzoekslijsten (voortgezet) speciaal onderwijs per medio januari 2003 en het percentage dat zij vormen van het totaal aantal leerlingen op een plaatsings-, een aanmeldings- of een onderzoekslijst

Cluster	Plaatsingslijsten		Aanmeldings- en Onderzoekslijsten	
	aantal leerlingen	% leerlingen	aantal leerlingen	% leerlingen
Visueel gehandicapten	3	0.4	7	0.2
Auditief en communicatief gehandicapten	129	15.5	996	29.4
Lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten	126	15.1	776	22.9
Leerlingen met gedragsproblemen	575	69.0	1609	47.5
	833	100	3388	100

Plaatsingslijsten

Volgens de opgave die door de scholen voor speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs aan de inspectie is verstrekt, wachten op 16 januari 2003 in Nederland 833 leerlingen op plaatsing in een schoolsoort die beter bij hun behoeften en mogelijkheden past dan de scholen die zij op dat moment bezoeken. Dit is een toename van ongeveer zes procent ten opzichte van vorig jaar.

Van de 833 leerlingen op plaatsingslijsten wacht bijna 70 procent op toelating tot een onderwijsvoorziening van cluster 4. Dit percentage is hoog als in ogenschouw wordt genomen dat het aantal leerlingen binnen dit cluster 'slechts' 36 procent bedraagt van het totaal aantal leerlingen op (v)so-scholen. Binnen dit cluster hebben de scholen voor zeer moeilijk opvoedbaren –so en vso– de meeste leerlingen op een plaatsingslijst staan.

Voorts is ruim 15 procent van de leerlingen op plaatsingslijsten toelaatbaar verklaard tot scholen van cluster 2 (auditief en communicatief gehandicapten) en eveneens ruim 15 procent tot scholen van cluster 3 (lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten) maar daar nog niet geplaatst.

Aanmeldings- en onderzoekslijsten

Het aantal leerlingen op aanmeldings- en onderzoekslijsten is als regel een veelvoud van het aantal leerlingen op een plaatsingslijst. Overigens moet daarbij worden bedacht dat leerlingen steeds vaker voor meer dan één school tegelijk worden aangemeld. Op 16 januari 2003 wachten 3388 aangemelde leerlingen óf op opname in de toelaatbaarheidsprocedure óf op afronding van het toelaatbaarheidsonderzoek. Ten opzichte van vorig jaar zijn de aanmeldings- en onderzoekslijsten met bijna 5 procent gedaald.

Hoewel de afname in absolute zin het grootst is in het vso bij scholen voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen, zijn deze scholen en afdelingen met 530 leerlingen koploper.

Daarnaast is sprake van een relatief sterke afname bij het so voor langdurig zieke kinderen in zowel cluster 3 als in cluster 4. Voorts zijn ook de aanmeldings- en onderzoekslijsten bij so aan visueel gehandicapte kinderen en het so en vso aan kinderen op scholen verbonden aan pedologische instituten relatief sterk afgenomen.

Binnen het so hebben scholen en afdelingen voor leerlingen met ernstige spraakmoeilijkheden verreweg de meeste leerlingen (677) op een aanmeldings- en onderzoekslijst staan.

Het is de inspectie bekend dat er naast de officiële aanmeldings- en onderzoekslijsten ook nog leerlingen worden aangemeld die –om uiteenlopende redenen– uiteindelijk niet (officieel) worden geregistreerd. De inspectie onthoudt zich echter van een uitspraak over het aantal niet officieel aangemelde leerlingen, omdat zij hierover geen betrouwbare gegevens heeft. Waarschijnlijk worden deze leerlingen op meerdere scholen aangemeld, waardoor ze niet eenduidig kunnen worden geteld. Alleen de invoering van het onderwijsnummer kan zicht bieden op de omvang van het aantal niet officieel aangemelde leerlingen.

4 OORZAKEN VAN PLAATSINGSLIJSTEN EN MAATREGELEN OM DEZE TE VOORKOMEN

Zesendertig procent van de (v)so-scholen die bij dit onderzoek zijn betrokken heeft gemeld dat op 16 januari 2003 op hun school leerlingen op een plaatsingslijst staan. Van de soorten wachtlijsten die in dit rapport worden onderscheiden, zijn de plaatsingslijsten de meest kritische. Plaatsingslijstleerlingen beschikken over een toelaatbaarheidsverklaring; er is dus geen twijfel meer dat zij aangewezen zijn op het onderwijs op de desbetreffende school. Daarom heeft de inspectie de scholen met een plaatsingslijst gevraagd naar de belangrijkste oorzaken van de plaatsingsproblemen in de eigen situatie en naar de maatregelen die zij nemen om plaatsingslijsten te voorkomen (zie paragraaf 2.1, onderzoeksvraag 2). Een gesprek met directeuren uit deze sector over de bevindingen heeft vervolgens het beeld bevestigd dat het gaat om een complex van factoren en maatregelen die met elkaar samenhangen. Omdat plaatsingslijsten en aanmeldings- en onderzoekslijsten soms werken als communicerende vaten, kwamen naast oorzaken van plaatsingslijsten tevens oorzaken van aanmeldings- en onderzoekslijsten naar voren. Dit hoofdstuk beschrijft de belangrijkste bevindingen.

4.1 Oorzaken van plaatsingslijsten

Tabel II uit Bijlage II bevat de gegevens over de door scholen genoemde oorzaken van plaatsingslijsten. Hieronder worden de oorzaken beschreven die door de meeste scholen met een plaatsingslijst zijn genoemd.

Toegenomen druk op de plaatsings- en onderzoekscapaciteit

Van de 118 scholen met een plaatsingslijst noemt 52 procent van de scholen als oorzaak voor de plaatsingslijsten dat de plaatsingscapaciteit kleiner is dan de instroom. Met name scholen uit cluster 4 (69 procent) en cluster 2 (55 procent) noemen deze oorzaak.

De instroom vanuit het reguliere basisonderwijs is het sterkst te voelen in scholen van cluster 2 en cluster 4. Ongeveer de helft van de scholen uit deze clusters met een plaatsingslijst noemen dit als een oorzaak voor de plaatsingslijsten. Ruim een derde van de scholen uit cluster 2 noemt de instroom vanuit peuterspeelzalen en MKD's als oorzaak. Bij veel jonge kinderen met een auditieve handicap treden de beperkingen dan sterk naar voren.

Ruim 55 procent van de scholen uit cluster 4 noemt als oorzaak de instroom vanuit het speciaal basisonderwijs⁸. Bijna de helft van deze scholen noemt ook nog de instroom vanuit het voortgezet onderwijs (46 procent) en het leerwegondersteunend onderwijs (42 procent). Een derde noemt de instroom vanuit het praktijkonderwijs (31 procent). Ook de instroom uit andere vormen van

⁸ Uit inspectieonderzoek is tevens gebleken dat de omvang van de wachtlijsten in het speciaal basisonderwijs (sbo) is afgenomen en het aantal sbo-leerlingen licht is toegenomen. Inspectierapport nr. 2003-3: Wachtlijsten speciaal basisonderwijs 2002.

(voortgezet) speciaal onderwijs wordt door ongeveer een derde van de scholen binnen cluster 4 als problematisch ervaren.

In cluster 3 wordt door een relatief klein gedeelte van de scholen de instroom als oorzaak voor het ontstaan van plaatsingslijsten genoemd. Het meest genoemd wordt de instroom vanuit het speciaal basisonderwijs: ruim een kwart van de cluster 3-scholen noemt dit als oorzaak.

De toegenomen druk wordt mede veroorzaakt doordat samenwerkingsverbanden om uiteenlopende redenen anticiperen op de leerlinggebonden financiering (LGF). Sommige scholen die deel uitmaken van deze samenwerkingsverbanden, beogen door het aanmelden van leerlingen voor het (v)so financiële middelen te verkrijgen om deze leerlingen binnen de eigen school meer zorg te kunnen bieden. Een toelaatbaarheidsverklaring tot een school voor (v)so houdt namelijk in dat de desbetreffende leerling in principe ook in aanmerking komt voor leerlinggebonden financiering ('het rugzakje'). In andere samenwerkingsverbanden heeft de deelnemende speciale basisschool het maximum deelnamepercentage bereikt, terwijl er nog steeds leerlingen op de wachtlijst staan. Om deze leerlingen toch passend onderwijs te kunnen bieden en/of om niet als één van de zwakke samenwerkingsverbanden te worden aangemerkt, laat men de leerlingen met de zwaarste problematiek aanmelden voor het (v)so. De extra toestroom van deze leerlingen is in met name het onderwijs voor zeer moeilijk lerenden, voor langdurig zieken en voor zeer moeilijk opvoedbaren zo groot, dat deze scholen onvoldoende mogelijkheden hebben om alle aangemelde leerlingen te onderzoeken respectievelijk te plaatsen.

Huisvestingsproblemen

Huisvestingsproblemen wordt door de meeste scholen als oorzaak genoemd. Het aantal scholen dat de huisvestingsproblematiek als oorzaak noemt is gelijk gebleven aan het aantal scholen in 2002 (54 procent).

Vooral bij scholen in cluster 2 (64 procent) en cluster 4 (62 procent) met een plaatsingslijst doen zich huisvestingsproblemen voor. Een tekort aan lokalen bij deze scholen draagt bij aan het ontstaan van een plaatsingslijst; de scholen zijn van mening daardoor niet in staat te zijn de leerlingen die toelaatbaar zijn verklaard de facto te plaatsen. De inspectie merkt in dit verband op dat over capaciteitsproblemen inmiddels jurisprudentie is ontstaan.⁹

Een punt van zorg voor deze scholen is dat de huisvestingssituatie er na de REC-vorming naar hun mening niet beter op wordt. In de nieuwe bekostigings-systematiek worden de nevenvestigingen niet gefinancierd. Scholen zijn tevens van mening dat gemeenten veelal te lage prognosecijfers hanteren en onvoldoende rekening houden met groei van het aantal leerlingen. Dit geldt met name voor gemeenten met scholen in cluster 2 en 4.

Maximum groepsgrootte

Meer dan de helft (52 procent) van de (v)so-scholen met een plaatsingslijst noemt als een van de oorzaken voor het ontstaan van de plaatsingsproblematiek het aanhouden van een groepsgrootte met een bovengrens die gelijk is aan of kleiner

⁹ Zie onder meer de uitspraak van de voorzieningenrechter te Alkmaar van 10-7-2000 en die van de voorzieningenrechter te 's-Hertogenbosch van 12-3-2002.

dan de formatieve groeps grootte (de N-factor). Scholen in cluster 4 noemen deze oorzaak het meest (62 procent). Scholen zien in de formatieve groeps grootte tevens een indicatie voor een maximum groeps grootte. Daarnaast hanteren scholen een maximale groeps grootte uit oogpunt van beheersbaarheid in relatie tot de problematieken van leerlingen in de desbetreffende groepen. Een bijkomend argument dat scholen in samenhang met het aanhouden van een maximum groeps grootte hanteren vormt het inzetten van onbevoegde en onervaren leraren als gevolg van het lerarentekort.

Op grond van deze keuze voor een maximum groeps grootte komen leerlingen op een plaatsingslijst te staan zodra de groep, waarin zij op grond van leeftijd en hulpvraag zouden thuishoren, de bovengrens heeft bereikt.

Overige oorzaken

Andere mogelijke oorzaken voor de plaatsingsproblematiek worden beduidend minder vaak genoemd door de scholen. Zo noemt nu nog 'slechts' 23 procent van de scholen de groeiregeling als probleem, terwijl vorig jaar nog 35 procent van de scholen dit als probleem aangaf.

Het percentage scholen dat het lerarentekort als oorzaak noemt is afgenomen van 47 procent vorig jaar naar 39 procent dit jaar. Het lerarentekort is het meest nijpend in de scholen in cluster 4. Van deze scholen noemt 52 procent het lerarentekort als oorzaak. Scholen lijken in toenemende mate klassenassistenten en onbevoegde leraren in te zetten om het lerarentekort op te vangen (zie ook paragraaf 4.2).

Eenenvertig procent van de (v)so-scholen geeft aan onvoldoende zicht te hebben op de toestroom van nieuwe leerlingen gedurende het schooljaar.

Wel noemen scholen in cluster 4 nog een aantal voor dit cluster specifieke problemen. Zo gaf 52 procent van de scholen met een plaatsingslijst in cluster 4 als oorzaak voor het ontstaan van plaatsingslijsten aan het gelieerd zijn aan (semi-) residentiële instellingen in de sectoren justitie, jeugdzorg en gezondheidszorg.

Wachlijsten bij deze instellingen leiden automatisch tot plaatsingslijsten bij de scholen, omdat toelating tot de school gekoppeld is aan instroom in de instelling. Als gevolg van voorrang die scholen bij plaatsing geven aan interne leerlingen leidt op haar beurt de instroom van interne leerlingen van het internaat of de instelling tot plaatsingslijsten voor externe leerlingen. Ruim 40 procent van de cluster 4-scholen met een plaatsingslijst noemt dit als oorzaak. Plaatsbekostiging voor scholen verbonden aan een residentiële instelling zal met ingang van het schooljaar 2003–2004 voor deze scholen naar verwachting leiden tot reductie van de plaatsingslijst.

De plaatsingslijsten bij deze scholen komen extra onder druk te staan als gevolg van het feit dat bij beëindiging van behandeling, op grond waarvan de leerling door de instelling wordt uitgeplaatst, de leerling in veel gevallen nog is aangewezen op het onderwijs van de aan de instelling verbonden school.

4.2 Maatregelen om plaatsingslijsten te voorkomen of in te perken

Alle scholen is gevraagd welke maatregelen zij genomen hebben om plaatsingslijsten te voorkomen of in te perken. Van de 324 scholen geven 251 scholen (78 procent) aan dat zij maatregelen hebben getroffen om plaatsingslijsten te voorkomen of te beperken. Van de 118 scholen die een plaatsingslijst hebben, zeggen 111 scholen (ruim 94 procent) maatregelen te hebben genomen om plaatsingslijsten te voorkomen of te beperken. Van de 206 scholen die geen plaatsingslijst hebben, zeggen 140 scholen (68 procent) dat zij maatregelen hebben genomen om plaatsingslijsten te voorkomen.

De drie meest genoemde maatregelen zijn:

- leerlingen het hele jaar door direct plaatsen (82 procent);
- de maximale groepsgrootte verhogen boven de N-factor (79 procent);
- inzet klassenassistentie ter verlaging van de werkdruk van de leraren (71 procent).

Met name deze laatste maatregel lijkt zijn vruchten af te werpen; het percentage scholen dat het lerarentekort als oorzaak ziet voor de plaatsingslijsten is immers afgenomen.

Ook andere maatregelen worden door het grootste gedeelte van de scholen genoemd:

- meer dan drie vaste instroommomenten per jaar hanteren (67 procent);
- samenwerking met instellingen ter verkrijging van inzicht in toestroom (65 procent);
- samenwerking met scholen binnen het REC (62 procent);
- verbetering/uitbreiding van de huisvesting (60 procent).

Naar verhouding weinig scholen (46 procent) melden de middelen die bestemd zijn voor management, professionalisering, leermiddelen en dergelijke te gebruiken voor het oplossen van plaatsingsproblemen.

Nadere analyse van de gegevens laat zien dat scholen met plaatsingslijsten, gemiddeld minder maatregelen treffen dan de scholen zonder plaatsingslijsten.

5 THUISZITTERS

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de derde onderzoeksvraag van deze inventarisatie: Hoeveel leerplichtige leerlingen staan op de peildatum van 16 januari 2003 op een plaatsingslijst en een aanmeldings- en onderzoekslijst van een school voor (v)so, maar volgen op die datum op geen enkele school onderwijs? Hoeveel andere thuiszittende leerlingen zijn bij de scholen voor (v)so bekend?

De inspectie onderscheidt twee categorieën thuiszitters: thuiszitters die op een wachtlijst van (v)so-scholen staan (categorie A) en alle andere thuiszitters (bijvoorbeeld leerlingen die van school verwijderd zijn) die bij deze scholen bekend zijn (categorie B).

In het kader van deze inventarisatie heeft de inspectie leerplichtambtenaren van die gemeenten benaderd waarvan uit de vragenlijst aan de scholen naar voren komt dat in de desbetreffende gemeente één of meer thuiszitters woonachtig zijn. In de praktijk blijkt dat bij leerplichtambtenaren in een aantal gevallen meer thuiszitters bekend zijn, dan door de scholen zijn opgegeven. Het is zeer wel mogelijk dat ook bij de niet benaderde leerplichtambtenaren thuiszittende leerlingen bekend zijn. Additioneel onderzoek onder alle leerplichtambtenaren zou een volledig beeld kunnen verschaffen van alle bij hen bekende thuiszitters. Voor de goede orde dient vermeld te worden dat het ook voorkomt dat scholen thuiszitters hebben gemeld waarvan de leerplichtambtenaar niet op de hoogte is.

Volgens opgave van de scholen voor so en vso heeft de inspectie per teldatum 16 januari 2003 aanvankelijk 131 thuiszitters kunnen traceren, dat wil zeggen leerplichtige leerlingen op aanmeldings- en onderzoekslijsten of op plaatsingslijsten van deze scholen, die op dat moment geen enkele vorm van onderwijs volgden (categorie A). Van deze 131 thuiszitters staan er 107 (82 procent) op een wachtlijst voor een cluster 4-school.

De inspectie heeft de scholen niet alleen gevraagd naar het aantal thuiszitters dat op een wachtlijst staat, maar ook naar alle andere bij hen bekende thuiszitters. Het gaat hier bijvoorbeeld om leerlingen die van school verwijderd zijn en die nog niet staan ingeschreven op een andere school (categorie B). Hierbij heeft de inspectie nog eens 46 thuiszitters extra getraceerd (vorig jaar 58). Het totaal aantal thuiszittende leerlingen dat op 16 januari 2003 via de scholen is geïnventariseerd, komt daarmee op 177 (vorig jaar 213). Het aantal thuiszitters is na een verdubbeling in de periode 2000-2002 in 2003 voor het eerst na drie jaar weer afgenomen.

Ruim een derde (67 leerlingen) van de thuiszitters is door de scholen aangemerkt als leerlingen met ernstige gedragsproblemen en een (lichte) verstandelijke handicap. Het gaat hier om een groep zeer moeilijk plaatsbare leerlingen. Van 31 thuiszitters is onbekend of zij tot deze groep behoren.

Van 152 thuiszitters is bekend welke contacten de school heeft aangewend ter bevordering van de plaatsing van de thuiszitters. In bijna de helft (47 procent) van alle gevallen heeft de school een leerplichtambtenaar ingeschakeld en in tien

procent van de gevallen is een onderwijsconsulent benaderd. Verder noemt 35 procent van de scholen contacten met instanties als het RIAGG, maatschappelijk werk en instellingen voor jeugdzorg. Andere inspanningen die scholen doen ter bevordering van plaatsing van thuiszitters zijn overleg met ouders en overleg met andere scholen. In een gering aantal gevallen (bij 5 thuiszitters) hebben scholen geen contacten ter bevordering van plaatsing benut.

Van de thuiszittende leerlingen heeft de inspectie aan de scholen informatie gevraagd over een aantal achtergrondgegevens. Aan de hand daarvan kan nog het volgende worden gemeld.

Leeftijd en geslacht

Van de thuiszitters is 64 procent 13 jaar of ouder. Een enkele thuiszitter heeft de kleuterleeftijd. Drie kwart van de thuiszitters zijn jongens. Er blijkt geen betekenisvol verschil tussen thuiszitters op een wachtlijst en thuiszitters die nog niet ergens staan aangemeld of ingeschreven.

Herkomst

Van de 177 thuiszitters blijkt van 139 leerlingen de herkomst bekend. Hiervan staan 95 leerlingen op een wachtlijst (categorie A). Van bijna een kwart van de thuiszitters is de school van herkomst niet bekend. Ruim eenderde van de thuiszitters is afkomstig uit het (v)so.

Tabel 5.1 Herkomst thuiszitters

	Bao/vo	sbo/svo	(v)so	geen school	onbekend	Totaal
aantal thuiszitters categorie A	37	19	30	5	40	131
aantal thuiszitters categorie B	5	6	33	0	2	46
totaal aantal thuiszitters	42	25	63	5	42	177

Duur van het thuis zitten

Van de 131 thuiszitters op een wachtlijst (categorie A) is van 75 thuiszitters bekend hoe lang ze reeds thuiszitten (per 16 januari 2003). Die periode varieert van korter dan een maand (13 procent) tot langer dan een jaar (3 procent). Meer dan de helft van de leerlingen op een wachtlijst zit langer dan 3 maanden thuis. Van de 46 thuiszitters die niet zijn ingeschreven of aangemeld (categorie B) is van 35 thuiszitters bekend hoe lang ze op 16 januari 2003 thuiszitten. Deze periode varieert van korter dan een maand (14 procent) tot langer dan een jaar (6 procent). Ruim veertig procent van deze categorie thuiszitters zit langer dan 3 maanden thuis.

Plaatsing en plaatsingsprognose

Evenals voorgaande jaren heeft de inspectie op basis van de haar in het kader van dit onderzoek ter beschikking staande gegevens scholen en leerplichtambtenaren

gestimuleerd voor de leerlingen een zo spoedig mogelijke hervatting van het schoolbezoek te bewerkstelligen. Ook heeft zij daarin zelf bemiddeld. Alle inspanningen hebben tot de onderstaande resultaten geleid.

Van de 131 thuiszitters die op 16 januari 2003 nog op een wachtlijst stonden zijn op 1 april 2003 26 leerlingen geplaatst op een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs. Daarnaast is voor 5 leerlingen plaatsing in het speciaal onderwijs niet meer van toepassing. Van de overige thuiszitters zullen er volgens opgave van de desbetreffende scholen waarschijnlijk nog 16 leerlingen dit schooljaar worden geplaatst en 13 leerlingen op de eerste schooldag van het nieuwe schooljaar. Van 71 thuiszitters was het op 1 april 2003 nog onduidelijk wanneer zij hun schoolloopbaan hervatten.

Op 16 januari 2003 waren er 46 thuiszitters die niet op een wachtlijst stonden, maar wel bekend waren bij een school. Voor enkele leerlingen hebben de inspanningen geleid tot een plek op school op 1 april 2003. Zeven leerlingen zijn geplaatst op een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs. Van de overige 39 thuiszitters zullen er waarschijnlijk nog 7 dit schooljaar worden geplaatst en 2 op de eerste schooldag van het nieuwe schooljaar. Voor 6 leerlingen is plaatsing in het speciaal onderwijs niet meer van toepassing.

Van 24 thuiszitters was het op 1 april 2003 nog onduidelijk wanneer zij hun schoolloopbaan hervatten.

Bij veel van de 95 thuiszitters (categorie A en B) voor wie het nog onduidelijk is wanneer zij hun loopbaan kunnen hervatten, is sprake van een (zeer) complexe problematiek (op grond van leerlingkenmerken en/of thuissituatie). In Bijlage III zijn enkele van deze casussen beschreven.

6 NABESCHOUWING

Het totaal aantal leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs is per teldatum van 16 januari in 2003 gestegen. Deze stijging komt vrijwel volledig voor rekening van het aantal leerlingen op scholen in cluster 3 en 4. Ook het aantal leerlingen op een plaatsingslijst in het so en het vso is licht gestegen. Hier is de stijging het grootst in cluster 4. De inspectie wijst scholen met een plaatsingslijst wederom op de wettelijke verplichting toelaatbaar verklaarde leerlingen feitelijk te plaatsen en zich bij onderzoek en plaatsing te houden aan de termijnen van de Algemene Wet Bestuursrecht (AWB).

Het aantal leerlingen op een aanmeldings- en onderzoekslijst zowel in het so als in het vso is daarentegen licht gedaald. Verandering van wetgeving als gevolg van de invoering van de leerlinggebonden financiering per 1 augustus 2003, in het bijzonder het van kracht worden van landelijke indicatiecriteria voor de onderscheiden clusters, heeft in 2003 niet geleid tot een vergrote toename van het aantal leerlingen op een aanmeldings- en onderzoekslijst. Het aantal leerlingen op een aanmeldings- en onderzoekswachtlijst in het (v)so ligt overigens nog steeds beduidend boven het niveau van 2001.

De huisvestingsproblematiek, het lerarentekort en de verdichtingsproblematiek zijn evenals vorig jaar belangrijke factoren die eraan bijdragen dat leerlingen op een plaatsingswachtlijst terecht komen.

Met het oog op de huisvestingsproblematiek benadrukt de inspectie het belang van een proactieve opstelling van zowel gemeenten als besturen bij het ten uitvoer brengen van de inspanningsverplichting van beide partijen tot het realiseren van (adequate) huisvesting.

Het gegeven dat het aantal scholen dat het lerarentekort als oorzaak aangeeft bij het ontstaan van plaatsingslijsten is afgenomen stemt tot hoop. De inspectie plaatst hierbij wel de kanttekening dat scholen naast de inzet van klassenassistentie het tekort aan leraren trachten te ondervangen door het inzetten van onbevoegde leraren. Dit legt een extra druk op het waarborgen van de kwaliteit van het onderwijs op de desbetreffende scholen.

Scholen rapporteren in het kader van de verdichtingsproblematiek een toename in het aantal aanmeldingen van leerlingen met extra zorgbehoeften. De inspectie volgt met belangstelling initiatieven van scholen en ouders om met inzet van een persoonsgebonden budget aan deze extra zorgbehoeften van kinderen tegemoet te komen, ten einde ook voor hen aangepaste deelname aan het onderwijs mogelijk te maken. Een geldelijke bijdrage van ouders aan het onderwijs op grond van de inzet van het persoonsgebonden budget mag evenwel geen voorwaarde tot plaatsing zijn.

Was per teldatum 16 januari in 2002 nog sprake van een verdubbeling van het aantal thuiszitters, in 2003 is sprake van een daling. Ondanks deze daling blijft het aantal van 177 thuiszitters in 2003 zorgen baren, temeer daar naast eerdere meldingen door de inspectie in de afgelopen jaren recent onderzoek¹⁰ en publicaties van de zijde van leerplichtambtenaren in de richting wijzen dat er mogelijk meer thuiszitters zijn dan uit de inventarisatie van de inspectie naar voren

¹⁰ Thuiszitters in beeld; Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn, 2003.

komt. Gegeven haar taak en positie heeft de inspectie zich ten behoeve van de inventarisatie van thuiszitters tot de (v)so-scholen beperkt.

De inzet per 1 oktober 2002 van de onderwijsconsulenten zal naar verwachting een belangrijke bijdrage leveren aan het terugdringen van het aantal thuiszitters. De eerste contacten tussen de onderwijsconsulenten en de inspectie hebben inmiddels plaatsgevonden. Deze contacten zijn een voorbeeld van het belang dat de inspectie hecht aan het investeren in een betere en meer efficiënte samenwerking tussen de verschillende werkvelden: onderwijs, jeugdzorg, gezondheidszorg, politie en justitie. Betere netwerken en efficiëntere samenwerking bieden meer mogelijkheden preventief te werken en op ontwikkelingen te anticiperen. De inspectie acht het onaanvaardbaar dat leerlingen langer dan strikt noodzakelijk is, moeten wachten tot zij toegang krijgen tot het onderwijs waarop zij gelet op hun specifieke mogelijkheden en beperkingen zijn aangewezen.

BIJLAGE I

OMVANG WACHTLIJSTEN PER MEDIO 2001, 2002 EN 2003

Tabel I Aantallen leerlingen op plaatsingslijsten en aanmeldings- en onderzoekslijsten (v)so per medio januari 2001, 2002 en 2003

Instellingen voor:		PLAATSINGSLIJSTEN			AANMELDINGS- EN ONDERZOEKSLIJSTEN		
		2001	2002	2003	2001	2002	2003
CLUSTER 1							
Visueel gehandicapten	SO	3	1	3 ^{1 1}	17 ²	35 ^{1 3}	4
	VSO	-	-	-	2	4	3
CLUSTER 2							
Doven	SO	5	1	-	61	20	17
	VSO	1	-	-	-	-	9
Slechthorenden	SO	64	27	10	242	162	184
	VSO	1	1	2	40	47	47
Leerlingen met ernstige spraak-/taalmoeilijkheden	SO	57	80	104	236	701	677
	VSO	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Meervoudig gehandicapten (auditief/communicatief)	SO	28	18	12	96	42	41
	VSO	-	1	1	2	3	21
CLUSTER 3							
Lichamelijk gehandicapten	SO	12	12	-	83	58	64
	VSO	8	7	-	15	23	39
Meervoudig gehandicapten (verstandelijk en lichamelijk)	SO	13	20	12	37	72	72
	VSO	1	3	3	5	7	19
Zeer moeilijk lerenden	SO	48	65	80	374	454	444
	VSO	5	27	24	81	92	89
Langdurig zieken (verstandelijk en lichamelijk)	SO	21	18	7	51	73	47
	VSO	-	-	-	2	1	2
CLUSTER 4							
Zeer moeilijk opvoedbaren	SO	110	103	90	255	328	338
	VSO	229	165	194	329	632	530
Leerlingen op scholen van pedologische instituten	SO	75	79	92	188	198	175
	VSO	-	22	21	2	21	4
Langdurig zieken	SO	111	99	145	376	425	356
	VSO	34	39	33	124	155	206
TOTAAL (V)SO		826	788	833	2618	3553	3388

^{1 1} Inclusief 1 meervoudig gehandicapte leerling

^{1 2} Inclusief 1 meervoudig gehandicapte leerling

^{1 3} Inclusief 3 meervoudig gehandicapte leerlingen

BIJLAGE II

OORZAKEN VAN PLAATSINGSLIJSTEN

Tabel II Oorzaken van plaatsingslijsten

De plaatsingsproblematiek wordt (mede) veroorzaakt doordat:	In enige tot sterke mate van toepassing Per cluster				
	Totaal (n = 118) (%)	Cluster 1 (n = 2) (%)	Cluster 2 (n = 22) (%)	Cluster 3 (n = 42) (%)	Cluster 4 (n = 52) (%)
De school met huisvestingsproblemen kampt	54	0	64	43	62
De plaatsingscapaciteit kleiner is dan de instroom (totaal)	52	0	55	31	69
De plaatsingscapaciteit kleiner is dan de instroom van afvallers uit:					
Het Bao	40	0	50	24	50
Het Sbo	39	0	27	26	56
Het Vo	28	0	9	17	46
Het Mkd	27	0	32	24	29
Het Svo (leerwegondersteunend)	26	0	9	17	42
Ec (andere vormen van so)	26	0	18	24	33
Ec (andere vormen van vso)	22	0	9	21	29
Het svo (praktijkonderwijs)	20	0	5	17	31
De peuterspeelzalen	15	0	36	17	6
De school een maximale groepsgrootte hanteert gelijk of kleiner N-factor	52	50	46	43	62
De school te maken heeft met verzwaring van problemen	47	0	46	38	56
De school onvoldoende zicht heeft op de toestroom van nieuwe leerlingen tijdens het schooljaar	41	0	41	24	56
De school kampt met een lerarentekort	39	0	36	26	52
De school gekoppeld is aan een (semi)residentiele instelling	30	0	9	14	52
De school niet meer dan drie toelatingsmomenten hanteert	25	0	14	33	23
De instroom van internaatleerlingen leidt tot plaatsingslijsten voor externe leerlingen	24	0	5	14	40
De huidige groeiregeling de instroom blokkeert van leerlingen vanaf de plaatsingslijst	23	0	14	24	27
De inzet van middelen voor management en professionalisering ten koste gaat van het aantal te plaatsen leerlingen	16	0	14	14	19

BIJLAGE II

ENKELE CASUSBESCHRIJVINGEN

Casus 1

Een school voor LZ meldt in de inventarisatie dat een leerling plotseling is vertrokken. De school vermoedt dat de leerling met zijn moeder is vertrokken naar de crisisopvang in een andere provincie. De inspectie neemt contact op met de betreffende leerplichtambtenaar. Deze leerplichtambtenaar is niet op de hoogte van deze situatie maar toevallig weet haar collega dat moeder vertrokken is naar een buurgemeente en dat die leerplichtambtenaar zich heeft ingespannen de leerling geplaatst te krijgen op een zmk-school. De leerling is inderdaad geplaatst geweest op deze school maar inmiddels met een 'cluster 3-indicatie' vertrokken; er zou sprake zijn van een te laag niveau van verstandelijk functioneren. De zmk-school vermoedt dat moeder en leerling zijn verhuisd naar een andere provincie. Uiteindelijk slaagt de inspectie er in de leerling weer te traceren. Uit informatie die de inspectie bereikt ontstaat het volgende beeld. Het gezin bestaat uit vader, moeder en vier kinderen. Vader is gedetineerd; drie kinderen zijn uit huis geplaatst. Moeder en de desbetreffende leerlingen verblijven in wisselende crisisopvangcentra. Ze worden regelmatig uit een crisisopvang gezet omdat moeder de leerling onvoldoende corrigeert en structuur biedt. De leerling heeft epilepsie, hartproblemen en ADHD. De leerling is inmiddels geplaatst op een school voor zmlk, waarbij de leerplichtambtenaar twijfelt of deze school de meest geschikte voor deze leerling is.

Casus 2

Een vijfjarige jongen op de basisschool gooit met stoeltjes en bezorgt andere kinderen nachtmerries. De basisschool heeft een psychologisch onderzoek aangevraagd waarop moeder kwaad is geworden en het kind heeft meegenomen. De leerling zit tijdens de inventarisatie inmiddels al maanden thuis. De commissie voor de indicatiestelling heeft een 'cluster 4-indicatie' afgegeven. De schoolpsycholoog en Bureau Jeugdzorg vinden plaatsing op een mkd een betere oplossing, maar daar is een wachtlijst. Gedurende de wachttijd durft de school in cluster 4 de jongen niet te plaatsen, want men is bang dat het mkd deze jongen dan niet meer opneemt. De inspectie neemt contact op met de leerplichtambtenaar en er wordt afgesproken dat deze het proces van plaatsing begeleidt. Inmiddels zit de jongen in de aanmeldingsprocedure bij het mkd en bezoekt enkele dagdelen de afdeling onderwijs van dat mkd.

Casus 3

Een negenjarige jongen is verwijderd van een school voor speciaal basisonderwijs (SBO) en zit sinds augustus 2002 thuis. De leerling heeft te kampen met een vrij ernstige gedragsproblematiek. Daarnaast is sprake van een problematische thuissituatie; de ouders zijn uit de ouderlijke macht ontzet. De communicatie verloopt via de voogd. In september is een onderwijsconsulent ingeschakeld met het oog op plaatsing op een school voor zeer moeilijk lerende kinderen (zmlk). De jongen is inmiddels al door drie scholen in cluster 3 en één school in cluster 4 afgewezen. Bijkomend probleem: afstand school – woonplaats. Intensief overleg tussen de onderwijsconsulent, de leerplichtambtenaar, de coördinator van het regionaal expertisecentrum (REC) en de voogdij-instelling heeft nog niet tot een oplossing geleid. De jongen heeft één-op-éénbegeleiding nodig; wellicht dat PGB uitkomst biedt. Inmiddels is de leerling wederom aangemeld voor toelatingsonderzoek op een school in cluster 4. Maart 2003: de commissie voor de indicatiestelling heeft twijfels over plaatsing cluster 3 – cluster 4. Aanvullend onderzoek moet nu uitsluitsel geven.

Casus 4

Een elfjarige jongen zit op een basisschool en wordt aangemeld bij de permanente commissie leerlingenzorg (PCL) van het samenwerkingsverband WSNS. In januari 2000 geeft de PCL een negatieve beschikking af en adviseert aanmelding bij een school verbonden aan een pedologisch instituut. In september 2000 verklaart de PI-school de jongen niet toelaatbaar. Het gezin vertrekt uit Nederland en keert in mei 2001 weer terug. Half mei wordt de leerling aangemeld op een school voor langdurig zieke kinderen. Begin november vraagt deze school gegevens op en in april 2002 doet de school zelf aanvullend onderzoek. Begin juli 2002 verklaart de school de leerling niet toelaatbaar op basis van een te laag niveau van verstandelijk functioneren (IQ van 67). De school verwijst de leerling naar een school voor zeer moeilijk lerende kinderen (zmlk). In september 2002 wordt de leerling aangemeld op een school voor zmlk. De toelatingsprocedure ligt vervolgens maanden stil; de school wacht op een aanvulling op de gegevens van de vorige school, zonder verder enig initiatief te nemen. Bij navraag op de vorige school blijkt inmiddels sprake van een IQ van 71. De school voor zmlk besluit hierop geen verder onderzoek te doen en geeft bij contact met de inspectie aan te denken aan verwijzing van de leerling naar een school in cluster 4. In samenspraak met de inspectie besluit de school voor zmlk om het toelatingsonderzoek alsnog uit te voeren en contact op te nemen met een school voor langdurig zieke kinderen om tot een oplossing te komen, eventueel in samenspraak met de onderwijsconsulent.

Casus 5

Een tienjarige jongen blijkt op een school voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen (zmok) niet langer te handhaven. Na een langdurige time-outperiode wordt hij bij een andere zmok-school in de regio aangemeld. Daar wordt de leerling niet-toelaatbaar verklaard. Hij heeft volgens deze school een één-op-éénbegeleiding nodig, die de school niet kan bieden. De jongen zit vervolgens thuis bij oma, waar hij huiswerk krijgt van de zmok-school waar hij het laatst is aangemeld. Een aantal instanties (Bureau Jeugdzorg, Bureau voortijdige schoolverlaters, Raad voor de Kinderbescherming en een internaat) buigt zich over deze kwestie, maar komen vooralsnog niet tot een definitieve oplossing over de schoolplaatsing van de jongen. De jongen is inmiddels aangemeld voor een plaats in een opvangcentrum. Daar kan hij voorlopig al 3 dagen in de week verblijven. Naar 5 dagen wordt gestreefd, maar de wachtlijst voor het centrum is groot. Naar aanleiding van deze leerling meldt de leerplichtambtenaar, dat hij met grote bezorgdheid constateert, dat een aantal leerlingen die zijn geplaatst op scholen voor zmok juist op grond van ernstige gedragsproblemen daar weer verwijderd worden. Voor deze kinderen is veelal geen onderwijs meer te vinden, zij komen, als ze geluk hebben, in hulpverleningstrajecten terecht.

Casus 6

Een veertienjarige jongen gaat naar een school voor voortgezet onderwijs, maar is daar vanwege zijn autistische problematiek niet langer te handhaven. De school verwijderd de leerling. Het zorgteam van de school schakelt de leerplichtambtenaar in. Twee mogelijke opties worden bekeken, maar bij beide scholen is er sprake van een wachtlijst. De moeder is wanhopig over de thuiszitsituatie van haar kind en stuurt een brief aan de inspectie. De inspecteur neemt contact op met de moeder en met de bovenschools manager van de scholen, waar de leerling is aangemeld. Plaatsing is op dit moment nog niet mogelijk. Niet alleen vanwege de wachtlijst, maar ook omdat onzeker is of deze leerling gelet op diens problematiek wel in enig groepsverband kan functioneren. In maart 2003 wordt de leerling voor observatie opgenomen op een crisisopvang, waar wordt bekeken hoe hij functioneert en waar hij het best geplaatst kan worden.

Casus 7

Een vijftienjarige jongen gaat naar een zmok-school en verblijft op een in de buurt van de school gelegen internaat. Na een conflict in het internaat loopt hij daar in mei 2002 weg en komt vervolgens niet meer op school. Een tijdlang is hij spoorloos, ook telexberichten van de politie leveren niets op. Enkele maanden later ziet een leraar van de zmok-school hem op een terrasje in de stad. De jongen vertelt dat hij enige tijd in België gezeten heeft. De leerkracht raadt hem aan terug naar school te komen. Enkele dagen later verschijnt hij daar. Er wordt hem gezegd, dat hij eerst naar het internaat moet om daar het conflict op te lossen en dat hij dan weer naar school kan komen. Daarna wordt niets meer van hem vernomen. Uit navraag bij de gemeente waar hij stond ingeschreven (de gemeente waar ook het internaat gevestigd is), blijkt, dat hij sinds 21 maart 2003 is uitgeschreven onder de vermelding "vertrokken met onbekende bestemming".

Casus 8

Een meisje van veertien jaar bezoekt een school voor so/vso-mg. Volgens de ouders kan zij de huidige onderwijsvorm niet meer aan. Ze heeft genoeg geleerd en heeft een nieuwe vorm van opvang nodig, die haar, naar het oordeel van de ouders, meer rust zou moeten geven. De school kan haar deze vorm niet bieden. De directeur benadrukt, dat de school een onderwijsinstelling is en geen dagverblijf. De ouders zouden het liefste zien, dat het meisje er gewoon mag zijn, zonder dat er eisen aan haar gesteld worden. Het meisje heeft de laatste tijd steeds vaker fysieke klachten, ernstige vermoeidheid en epileptische aanvallen. De leerplichtambtenaar is op 15 januari 2003 door moeder benaderd. Tal van instanties zijn uiteindelijk bij deze zaak betrokken, wat helaas niet altijd in goed overleg gebeurde. Op 24 maart 2003 is het meisje voor observatie op een andere school toegelaten, waar ze naar verwachting beter tot haar recht zal komen.

Casus 9

Een zestienjarig meisje is in haar jeugd psychisch en lichamelijk mishandeld. Na onderzoek op een PI-school krijgt zij een zmlk-indicatie. In december 2000 wordt zij geplaatst in een structuurgroep van een zmlk-school. Het eerste jaar verloopt voorspoedig; het tweede jaar niet meer. De school plaatst het meisje in een groep met oudere kinderen; zij gaat tevens intern stage lopen. Na een aanvankelijk goed begin nemen de gedragsproblemen van het meisje zodanig toe dat de school haar niet meer hanteren kan. Het meisje volgt vervolgens geen onderwijs. De school organiseert de eerste tijd een huiswerkregeling, maar dit blijkt niet te werken. Ze is inmiddels aangemeld voor opname op een pedologisch instituut en de daarbij behorende PI-school. Het instituut neemt haar op zodra de ondertoezichtstelling (OTS) rond is en dan zal ze ook op de school worden geplaatst. De leerplichtambtenaar heeft medio januari 2003 gebeld met de Raad voor de Kinderbescherming en een week later is de toezegging gekomen dat binnen enkele weken de OTS afgegeven zal worden. In verband met ziekte en drukke werkzaamheden is er door leerplicht geen verdere actie ondernomen. Als de leerplichtambtenaar naar aanleiding van vragen van de inspectie eind februari de Raad voor de Kinderbescherming belt, volgt de mededeling dat een beslissing nog wel zes weken op zich kan laten wachten. Eind maart 2003 zit het meisje nog steeds thuis.